

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет економіки та управління
Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

КУРСОВА РОБОТА

за результатами вивчення ОК Бізнес-планування та фандрейзинг ,
ОК Транскордонне співробітництво та безпека в підприємницькій діяльності

підготовки бакалавра

галузі знань 07 Управління та адміністрування

спеціальності 076 Підприємництво та торгівля

освітньо-професійної програми Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Луцьк – 2023

Силабус освітнього компонента КУРСОВА РОБОТА за результатами вивчення ОК Бізнес-планування та фандрейзинг, Транскордонне співробітництво та безпека в підприємницькій діяльності підготовки бакалавра у галузі знань 07 Управління та адміністрування, спеціальності 076 Підприємництво та торгівля освітньо-професійної програми Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Розробник: Бортнік С.М., доцент кафедри економіки, підприємництва та маркетингу, кандидат економічних наук, доцент

Погоджено:

Гарант ОПП
Підприємництво, торгівля
та біржова діяльність

Світлана БОРТНІК

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри економіки, підприємництва та маркетингу

протокол №1 від 29.08.2023 р.

Завідувач кафедри

Олена ПАВЛОВА

© Світлана Бортнік, 2023 р.

I. Опис освітнього компонента

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	07 Управління і адміністрування 076 Підприємництво та торгівля Підприємництво, торгівля та біржова діяльність Перший (Бакалавр)	Нормативний
Кількість годин/кредитів 60 /2		Рік навчання 4
ІНДЗ: немає		Семестр 8
		Самостійна робота 48 год.
		Консультації 12 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання		українська

II. Інформація про викладача (-ів)

Бегун Світлана Іванівна

Науковий ступінь – кандидат економічних наук

Вчене звання – доцент

Посада – доцент кафедри економіки, підприємництва та маркетингу

Контактна інформація викладача:

Телефон 0662477740

Електронна пошта: Begin.Svitlana@vnu.edu.ua

Бортнік Світлана Миколаївна

Науковий ступінь – кандидат економічних наук

Вчене звання – доцент

Посада – доцент кафедри економіки, підприємництва та маркетингу

Контактна інформація:

Телефон: 0953267477

Електронна пошта: Bortnik.Svetlana@vnu.edu.ua

Данилюк Тетяна Іллівна.

Науковий ступінь: кандидат економічних наук

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри економіки і торгівлі

Мобільний телефон: 0997395837

E-mail: Danyluk.Tatiana@vnu.edu.ua

Павлов Костянтин Володимирович

Науковий ступінь – доктор економічних наук

Вчене звання – професор

Посада – професор кафедри економіки, підприємництва та маркетингу

Контактна інформація викладача:

Телефон 0972830808

Електронна пошта: pavlov.kostiantyn@vnu.edu.ua

Павлова Олена Миколаївна

Науковий ступінь – доктор економічних наук

Вчене звання – професор

Посада – професор кафедри економіки, підприємництва та маркетингу

Контактна інформація викладача:

Телефон 098-503-8484

Електронна пошта: pavlova.olena@vnu.edu.ua

Сур'як Алла Володимирівна

Науковий ступінь – кандидат економічних наук

Вчене звання – доцент

Посада – доцент кафедри економіки, підприємництва та маркетингу

Контактна інформація викладача:

Телефон 0667759178

Електронна пошта: surjak.alla@vnu.edu.ua

Шостак Людмила Василівна

Науковий ступінь – кандидат економічних наук

Вчене звання – доцент

Посада – доцент кафедри економіки, підприємництва та маркетингу

Контактна інформація викладача:

Телефон 0503784882

Електронна пошта: shostak.lyudmyla@vnu.edu.ua

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація освітнього компонента. За результатами вивчення освітніх компонентів ОК Бізнес-планування та фандрейзинг, Транскордонне співробітництво та безпека в підприємницькій діяльності передбачено виконання здобувачами освіти курсової роботи. Курсова робота є одним із видів індивідуальної роботи здобувачів, рівень підготовки якої свідчить про ступінь засвоєння ними здобутих знань.

2. Мета і завдання освітнього компонента. Метою написання курсової роботи з ОК Бізнес-планування та фандрейзинг, Транскордонне співробітництво та безпека в підприємницькій діяльності є формування у здобувачів освіти системи знань з теорії та практики процесу бізнес-планування та залучення грантів, а також налагодження партнерських відносин у зовнішньоекономічній діяльності з врахуванням вимог безпеки підприємницької діяльності.

Завданням курсової роботи є стимулювання розвитку творчого мислення, систематизація та поглиблення отриманих знань. Курсова робота повинна допомогти здобувачам освіти теоретично підготуватись до вирішення складних економічних проблем в умовах ринкової економіки. Головною метою написання курсової роботи є систематизація, розширення та закріплення теоретичних знань, набутих при вивченні ОК Бізнес-планування та фандрейзинг, Транскордонне співробітництво та безпека в підприємницькій діяльності.

Завданнями курсової роботи є:

- глибоке і творче вивчення однієї із конкретних проблем бізнес-планування та транскордонного співробітництва у підприємницькій діяльності в теоретичному аспекті;

- набуття практичних навичок зі збору та аналізу необхідної інформації, розрахунку економічних показників, обґрунтування управлінських рішень на основі використання необхідного аналітичного й методичного інструментарію;
- формування у студентів вмінь самостійно працювати з навчально-методичною, науковою та іншою літературою;
- пошук та систематизація необхідної теоретичної та практичної інформації;
- оволодіння методами наукового дослідження.

3. Результати навчання (Компетентності)

Компетентності, яких здобувач освіти набуде в результаті написання курсової роботи:

Інтегральна компетентність (ІНТ)

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької, торговельної та біржової діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних, біржових структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК-2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях: розробка і застосування нових економічних, торгівельних, біржових інструментів.

ЗК-10. Здатність діяти відповідально та свідомо.

Спеціальні компетентності

СК-9. Здатність до організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур.

СК-10. Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва, торгівлі та біржової практики з урахуванням ризиків.

Програмні результати навчання

ПРН-19. Застосовувати знання й уміння для забезпечення ефективної організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур з урахуванням ринкової кон'юнктури і діючих правових норм. Володіти крос-культурною грамотністю для врахування відмінностей між країнами в процесі міжнародного співробітництва в сфері підприємницької діяльності.

ПРН-20. Знати основи бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур з урахуванням ризиків.

4. Етапи і зміст виконання курсової роботи

№ з/п	Етап	Зміст	Терміни виконання
1	Підготовчий	Вибір теми курсової роботи	вересень
		Узгодження і (за потреби) корегування обраної теми з викладачем	
		Складання принципової логічної схеми роботи і плану-графіка виконання курсової роботи та узгодження його з науковим керівником	
		Пошук літератури і складання бібліографії	
2	Основний	Складання попереднього змісту роботи і списку літератури	жовтень-листопад
		Збір емпіричного матеріалу, його аналіз та систематизація	
		Представлення початкового плану курсової роботи і затвердження його викладачем	

		Робота з необхідною літературою Написання вступу: обґрунтування актуальної проблеми, визначення цілей та задач дослідження, визначення об'єкту, предмету, методів дослідження, відображення вивченості тематики в науковій літературі	
		Підготовка теоретичної частини курсової роботи	
		Підготовка аналітичної частини роботи	
		Написання висновків та пропозицій, перевірка адекватності отриманих результатів цілям і задачам, які визначені у вступі	
		підготовка першого варіанту роботи та подання розвідки на перевірку	
		внесення змін і правок	
		оформлення остаточного варіанту роботи згідно вимог	
3	Завершальний	перевірка роботи на плагіат подання роботи науковому керівнику захист курсової роботи	грудень

IV. Рекомендована тематика курсових робіт

ОК Бізнес-планування та фандрейзинг

- Соціально-економічна необхідність бізнес-планування підприємницької діяльності та функціонально-галузеві особливості бізнес-планування
- Розробка бізнес-плану формування системи інформаційної безпеки підприємства в умовах військово-політичної нестабільності
- Розробка бізнес-плану забезпечення конкурентоспроможності підприємства на основі технологічного оновлення виробництва
- Розробка бізнес-плану підвищення прибутковості підприємства на основі оптимізації асортиментної структури продукції
- Стратегія управління та її відображення у бізнес-плануванні підприємницької діяльності
- Обґрунтування інвестиційної привабливості підприємництва як фактор підготовки бізнес-проекту
- Теоретичні засади та методика побудови графіків життєвого циклу суб'єкта підприємницької діяльності і життєвого циклу продукції (послуги)
- Бізнес-план створення та організації сільськогосподарського підприємства
- Бізнес-план створення підприємства малого бізнесу в сільській місцевості
- Бізнес-план впровадження інноваційних технологій при виробництві зерна
- Бізнес-план впровадження інноваційних технологій при виробництві продукції олійних культур
- Бізнес-план впровадження ресурсозберігаючих технологій при виробництві продукції рослинництва.
- Бізнес-план проекту створення тепличного комплексу
- Розробка бізнес-плану ресурсного забезпечення розвитку конкурентних переваг промислового підприємства
- Розробка бізнес-плану ресурсного забезпечення діяльності сучасного підприємства
- Розробка бізнес-плану планування розширення виробничих потужностей промислового підприємства в конкурентних умовах

17. Розробка бізнес-плану розвитку підсистеми ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах нестабільності виробничої діяльності
18. Розробка бізнес-плану організації залучення інвестиційних ресурсів на промислове підприємство
19. Бізнес-планування оновлення технічної бази підприємства на основі лізингу
20. Розробка бізнес-плану удосконалення системи управління продуктивністю праці промислово-виробничого персоналу підприємства
21. Розробка бізнес-плану підвищення ефективності планування виробництва продукції на підприємстві
22. Розробка бізнес-плану організації служби якості на промисловому підприємстві
23. Розробка бізнес-плану цифровізації як інструмент трансформації адміністративної підсистеми підприємства
24. Розробка бізнес-плану ребрендингу компанії як технологія адаптації до змін ринкового середовища
25. Розробка бізнес-плану реорганізації підприємства в забезпеченні ефективності його розвитку
26. Розробка бізнес-плану впровадження системи ризик-менеджменту на промисловому підприємстві
27. Розробка бізнес-плану трансформації системи управління виробничою діяльністю підприємства на засадах процесного підходу
28. Розробка бізнес-плану реінжинірингу бізнес-процесів промислового підприємства
29. Розробка бізнес-плану моделювання бізнес-процесів підприємства як інструмент ефективної реалізації його потенціалу
30. Розробка бізнес-плану планування витрат в забезпеченні фінансової стійкості підприємства
31. Використання та роль IT-технологій та PR-технологій в фандрайзингу. Основні відмінності між фандрайзинговою і PR-кампаніями.
32. Нормативно-правові основи фандрайзингу.
33. Види ресурсів, додаткові джерела фінансування фандрайзингової діяльності та можливі форми підтримки.
34. Інформаційні джерела на пошук грантів та особливості роботи з ними.
35. Основні етапи фандрайзингової діяльності. Модель планування фандрайзингу.

ОК Транскордонне співробітництво та безпека в підприємницькій діяльності

1. Управління економічною безпекою підприємства в умовах динамічного бізнес-середовища.
2. Управління енергетичною безпекою підприємства в умовах динамічного бізнес-середовища.
3. Управління кадровою безпекою підприємства в умовах динамічного бізнес-середовища
4. Управління фінансовою безпекою підприємства в умовах динамічного бізнес-середовища
5. Методологічні підходи до визначення критеріїв і показників економічної безпеки суб'єктів господарювання
6. Зони вразливості підприємства і фактори, що вражають його фінансові інтереси
7. Зв'язок фінансової безпеки підприємства із забезпеченістю його фінансовими ресурсами
8. Організація фінансової розвідки
9. Інформаційне забезпечення процесу планування фінансової безпеки підприємства
10. Промислова та економічна розвідка як засоби інформаційного пошуку.
11. Механізм забезпечення фінансової безпеки
12. Адаптація підприємства як засіб забезпечення його фінансової безпеки

13. Бенчмаркінг як інструмент забезпечення фінансової безпеки підприємства.
14. Переваги превентивної стратегії над реактивною в процесі забезпечення фінансової безпеки підприємств
15. Порядок мінімізації загроз та забезпечення фінансової безпеки підприємств
16. Економічна безпека підприємства і шляхи запобігання внутрішнім та зовнішнім загрозам
17. Формування фінансового потенціалу економічних суб'єктів як передумова забезпечення фінансової безпеки
18. Кадрове забезпечення системи економічної безпеки підприємства. Організаційно-правове забезпечення безпеки підприємства
19. Організація захисту комерційної таємниці на підприємстві
20. Організація системи забезпечення інформаційної безпеки підприємства
21. Аналіз зовнішніх та внутрішніх загроз підприємства
22. Організація особистої безпеки керівників суб'єктів господарювання
23. Конкурентна розвідка як елемент системи економічної безпеки підприємства
24. Технології розв'язання корпоративних конфліктів в системі економічної безпеки підприємства
25. Європейський досвід розвитку транскордонного співробітництва
26. Транскордонна статистика і соціологічний моніторинг проблем прикордонних територій
27. Єврорегіон як форма транскордонного співробітництва
28. Методичні підходи до оціни діяльності євро регіонів
29. Особливості транскордонного співробітництва України в умовах Політики сусідства
30. Карпатський єврорегіон – інструмент євро-інтеграційної стратегії України.

V. Політика оцінювання

Оцінювання відбувається згідно Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки від 30.08.2023 р (<http://surl.li/kvyni>).

З метою забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у курсових роботах, здобувачі вищої освіти проходять **перевірку на присутність академічного плагіату** відповідно до норм ПОЛОЖЕННЯ про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти Волинського університету імені Лесі Українки від 10 лютого 2017 р. <https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-03/Polozhennya-Antyplagiat.pdf>

Перевірку на предмет унікальності за допомогою програмних засобів здійснює відповідальний за таку роботу по кафедрі економіки, підприємництва і маркетингу. Інструментами для перевірки на оригінальність курсової роботи є рекомендовані університетом комп'ютерні програмні засоби (*Strike plagiarism ma/або Unicheck*).

Термін подання курсової роботи в електронному варіанті на перевірку – за 10 до дати захисту курсової роботи. У разі виявлення у курсовій роботі невідповідності, робота відправляється на доопрацювання.

На дату захисту до курсової роботи додається роздрукований звіт про результати перевірки на плагіат. Для розрахунку значення індексу унікальності тексту слід керуватися такими критеріями:

високий рівень унікальності 75-100 %

середній рівень унікальності 55 – 74 %

низький рівень унікальності 40-54 %

недопустимо низький рівень унікальності 39 % і нижче (робота відправляється на доопрацювання) .

Курсова робота з низьким рівнем унікальності не може бути оцінена вище цінки «С».

Оцінювання курсової роботи передбачає релевантність змісту теми роботи з належним оформленням рукопису. Отже, науковий керівник керується наступними критеріями:

90-100 балів:

робота виконана згідно із затвердженим планом;

розділи плану виділені в тексті роботи і дана на них чітка відповідь;

належне та якісне опрацювання літератури, нових статистичних матеріалів та першоджерел, періодики;

відчутна самостійність викладу матеріалу із зазначеними задатками науково-дослідницької роботи;

є власні судження з ряду проблем теми;

проявлене вміння робити правильні висновки;

зразкове літературне і картографічне оформлення усієї курсової роботи, в тому числі графічної частини;

рівень унікальності тексту роботи 75-80% і вище.

75-89 балів:

робота виконана згідно з затвердженим планом;

розділи в тексті виділені і дана відносно чітка відповідь на питання плану;

послідовність у викладі матеріалу;

посилання в роботі у належних місцях на літературу різних авторів;

наявність і використання нових літературних і статистичних джерел;

якісно виконані графічні матеріали, зв'язані з текстом, відповідним аналізом у тексті;

охайне оформлення роботи;

рівень унікальності тексту роботи 55-74%.

61-74 бали:

робота написана згідно з планом;

розділи плану висвітлені не чітко, скуппо або із значним зайвим матеріалом, що частково відноситься до теми;

майже немає посилань на використану літературу і статистичні матеріали;

помітна реферативність роботи;

застарілі цифрові дані;

недостатній аналіз первинних матеріалів;

відсутня або недостатня ілюстративність роботи (картосхеми, діаграми, таблиці);

рівень унікальності тексту роботи 40-54%.

1-59 балів:

робота носить реферативний характер;

досить малий (до 30 стор.) обсяг роботи;

рівень унікальності тексту роботи менше 39%.

VI. Підсумковий контроль

Виконану і відповідно оформлену курсову роботу здобувач освіти подає на кафедру економіки і торгівлі відповідно до графіка навчального плану. Курсову роботу перевіряє науковий керівник, який допускає роботу до захисту.

Курсову роботу здобувач освіти захищає перед комісією. Доповідь, як правило, триває близько 10 хвилин. Орієнтовна структура доповіді повинна відображати структуру курсової роботи. Особливу увагу слід приділити характеристиці власного внеску в розробку проблеми.

Після доповіді здобувач освіти відповідає на запитання викладачів. Під час захисту оцінюються: якість виконаної здобувачем освіти курсової роботи, рівень знань і набутих навичок за темою, вміння аналізувати практичну діяльність, логічно та аргументовано викладати думки, відповідати на запитання, обґрунтовувати власну думку.

VII. Шкала оцінювання

Таблиця 4

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VIII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна

1. Бортнік С.М. Бізнес-планування та фандрейзинг: курс лекцій для студентів денної та заочної форм навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», освітньої програми «Економіка підприємства» галузі знань – 07 управління та адміністрування. Луцьк: 2021. 160 с.
2. Бортнік С. М. Бізнес-планування : курс лекцій для студентів денної та заочної форм навчання для підготовки магістрів спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, освітнього ступеня магістр з «Документознавства та інформаційної діяльності». Луцьк : СЛУ імені Лесі Українки, 2018. 92 с.
3. Балджи М. Д., Доброва Н. В., Однолько В. О., Осипова М. М. Торговельне підприємництво : навч. посібн. Київ :Кондор-видавництво, 2017.112 с
4. Варналій З.С., Васильців Т.Г., Лупак Р.Л., Білик Р.Р. Бізнес-планування підприємницької діяльності : навч. посіб. Чернівці: Технодрук, 2019. 264 с.
5. Должанський І.З, Загорна Т.О. Бізнес-план. Технологія розробки. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 384 с.
6. Павлова О. М., Бортнік С.М., Лялюк А. М. Економіка та організація торгівлі, Економіка та організація біржової діяльності : методичні рекомендації до виконання курсової роботи. Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф». 2023. 45 с.
7. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: підручник / [за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка]. Суми: ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
8. Торговельне підприємництво: підручник / Міщук І. П., Міценко Н. Г., Фролова Л. В. та ін. [за ред. д. е. н., проф. Л. В. Фролової]. Одеса : Бондаренко М. О., 2018. – 640 с.
9. Чорна М. В, Кушнір Т.Б., Михайлова О. В. Економіка торгівлі: навч.-метод. посібн. Харків : ХДУХТ, 2015. – с. 221.
10. Кравченко М.О., Бояринова К.О., Копішинська К.О. Управління ризиками : навчальний наочний посібник для студентів спеціальності 073 «Менеджмент». Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2021. 432 с.
11. Макаренко Н.М., Олійник Н.М. Бізнес-планування. Навчально-методичний посібник. Херсон : ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД», 2017. 224 с.
12. Остервальдер О., Пінье І., Бернарда Г., Алан С. Розробляємо ціннісні пропозиції. Як створити продукти та послуги, яких хочуть клієнти/ пер. з англ. Р. Корнута. Київ: Наш формат, 2018. 324с.

Додаткова

1. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України Міністерства внутрішніх справ України Державної податкової адміністрації України Державного комітету

стандартизації, метрології та сертифікації України «Про затвердження Правил торгівлі на ринках» N 57/188/84/105 від 26.02 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-02#Text>

2. Наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України «Про затвердження Правил роботи дрібнороздрібної торговельної мережі» N 369 від 08.07.

3. Наказ Міністерства економіки України «Про затвердження Правил роздрібної торгівлі непродовольчими товарами» № 104 від 19.04.2007 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1257-07#Text>

4. Наказ міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України «Про затвердження Правил роздрібної торгівлі» N 185 від 11.07.2003 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0628-03#Text>

5. Апопій В. В., Гуштан Т. В., Павлова М. Б. Роздрібна торгівля: концентрація, спеціалізація та типізація: монографія. Львів : Видавництво Новий Світ-2000, 2018, 233

6. Підприємництво і торгівля : збірник наукових праць / [редакц. кол.: Куцик П. О., Апопій В. В., Семак Б. Б. та ін.]. Львів : Видавництво Львівського торговельно- економічного університету, 2018. – Вип. 22. – 162 с

7. Лялюк А. М. Сучасні підходи до формування товарного асортименту в ритейлі. Розвиток наукової думки постіндустріального суспільства: сучасний дискурс: матеріали IV Міжнародної наукової конференції, м. Вінниця, 1 липня, 2022 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2022. С.66-68

8. Лялюк А. М. Торговельне підприємництво в Україні до і під час війни: порівняльний аспект. Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки.: Луцьк: Вежа-Друк, 2022. No 4 (32) С.94-103 URL: <https://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/article/view/782>

9. .FinTech Trends 2018: How Technology is Rewriting the Capital Markets URL: <https://www.nasdaq.com/articles/fintech-trends-2018-how-technology-rewriting-capital-markets-2018-03-08>

10. Oktober fest URL: <https://trends.google.com/trends/explore?date=today%205-y&q=oktober%20fest>

11. 5.How technology is affecting the financial markets Wall Street, Jan 29, 2019. URL: <https://wall-street.com/how-technology-is-affecting-the-financial-markets/>.

12. Angel J., Harris L., Spatt C. Equity trading in the 21st century Social Science Research Network.

Інтернет-ресурси

1. Офіційний сайт державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

2. Нормативно-правова база України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/>